

GÖRSEL METODOLOJİ YÖNTEMLERİYLE SANAT ESERİ ÇÖZÜMLEME**ARTWORK ANALYSIS WITH VISUAL METHODOLOGY METHODS**

 Rasim Soylu*, **Murat Nezir****, **Neziha Çomak*****

Öz

Sanat eseri eleştirisinde ve çözümlenmesinde farklı yaklaşımlar ortaya koyulmuştur. Bütün yöntemler görsel üretimin kendisini, sanatçısını ve izleyicisini esas alarak eseri inceler ve çözümler. Anlatımcılık kuramı sanatçıyı, biçimcilik kuramı eserin kendisini ve duygusal etkileşim kuramı da izleyiciyi esas alır. Pedagojik eleştiri yöntemi sanat eserini tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı basamakları ile analiz eder. Göstergebilim çözümleme yöntemi ise; sanat eserindeki göstergeleri tanımlar ve anlamlandırır. Her göstergenin düz anlamını, yan anlamını ve derin anlamını ortaya koyar. Ayrıca her gösterge, karşıt anlamına da gönderme yapar görüşünü de bir şema ile çözümler. Eğer eser bir kısma ya da anlatı içeriyorsa eyleyenler şeması ve göstergebilimsel dörtgen şemaları ile de eserdeki göstergeleri çözümlmeye çalışır. Gillian Rose'in "Görsel Metodoloji" kitabında ortaya koyduğu görsel çözümleme şemasında ise hem sanatçı hem izleyici hem de eser merkezli çözümleme birlikte yer alır. Ayrıca pedagojik eleştirinin tanımlama, çözümleme, yorumlama basamakları yanı sıra ve göstergebilim çözümleme de bir arada kullanılmaktadır. Bu çalışmada, Gillian Rose'in görsel metodoloji çözümleme şeması detaylı olarak ele alınacak ve incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Gillian Rose, Görsel Metodoloji, Göstergebilim, Sanat Eleştirisi, Sanat Eseri Analizi.

Abstract

Different approaches have been put forward in the criticism and analysis of a work of art. All methods examine and analyze the work based on the visual production itself, the artist and the viewer. The theory of expressivity is based on the artist, the theory of formalism is based on the work itself and the theory of emotional interaction is based on the viewer. The pedagogical criticism method analyzes the work of art with the steps of definition, analysis, interpretation and judgment. The semiotic analysis method defines and gives meaning to the signs in the work of art. It reveals the plain meaning, connotation and deep meaning of each sign. In addition, it analyzes the view that each sign also refers to its opposite meaning with a scheme. If the work contains a story or narrative, it tries to analyze the signs in the work with the scheme of actors and semiotic quadrilateral schemes. In the visual analysis scheme put forward by Gillian Rose in her book "Visual Methodology", both the artist, the viewer and the work-centered analysis are included together. In addition, in addition to the definition, analysis and interpretation steps of pedagogical criticism and semiotic analysis are also used together. In this study, Gillian Rose's visual methodology analysis scheme will be discussed and examined in detail.

Keywords: Gillian Rose, Visual Methodology, Semiotics, Art Criticism, Artwork Analysis.

Araştırma Makalesi / Research Article

Başvuru tarihi / Received: 18 Mart 2025- Kabul tarihi / Accepted: 23 Mayıs 2025

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, rasimsoylu@hotmail.com, Sakarya/Türkiye.

** Dr., muratnezirart@gmail.com, İstanbul/Türkiye.

*** Dr., nezihacmk@hotmail.com, Sakarya/Türkiye.

1. Giriş

Sanat eleştirisi, bir sanat eserini tanımlamak, betimlemek, incelemek, değerlendirmek hatta sınıflandırmak olarak tanımlanabilir. Yani sanat olarak nitelenen bir çalışma, öznel ve nesnel verilerin değerlendirilmesi ve kuramsal bir çerçeve içerisinde ele alınması ile incelenmeli ve yorumlanmalıdır (Akkaya, 2014:21).

Bir sanat yapıtı sanatçının duygu ve düşüncelerinin dışavurumu ve izleyicinin düşünce ve duygusal etkileşimi açısından incelenebileceği gibi tasarım ilkeleri, plastik anlatım, içerik ve yansıtma kuramı açısından da çözümlenebilir. İnsanlar bir sanat yaratımını özgürce eleştirebilir ve değerlendirebilirler. Herhangi bir sanat eseri karşısında özgürce duygularını ifade etmek pozitif veya negatif çıkarımlarda bulunmakta herkes özgürdür (Erinç, 2007:63).

Kant'a göre sanat eseri eleştirisinde esas olan sanat eserinin kendi güzelliği değil onu gören ve algılayan bilincin hissettiği duygusal yaklaşım ve tavidir. Sanat eserini değerlendirmede fayda ve yarar ilişkisine dayanmadan eserin insanda uyandırdığı hoş veya nahoş etki önemlidir (Erişirgil, 1997:310).

Berna Moran'a göre (2005:15-33) bir sanat eseri eleştirisinde yaklaşım olarak birkaç kuramdan yararlanılır. Bunlar sanatçıyı esas alan anlatımcılık kuramı, izleyiciyi ele alan duygusal etkileşim kuramı, sanat eserini ele alan biçimcilik kuramı ve eserin yansıttığı konuyu ve temayı ele alan yansıtma kuramıdır.

Bir sanat eserinin incelenmesi ve eleştirisinde genel olarak pedagojik eleştiri yönteminden yararlanılır. Bu yöntemde sanat eserinin tanımlanması, betimlenmesi, çözümlenmesi, yorumlanması ve yargı gibi aşamalar yer alır. Ayrıca, sanat eseri üzerindeki göstergeleri çözümleyen göstergebilim yönteminden de yararlanılır. Rose'nin ele aldığı görsel metodoloji yöntemi bu sayılan sanat eleştiri yöntemlerini bir araya toplayarak bir bütünlük oluşturmaya çalışır.

2. Sanat Kuramları ve Eleştiri Yöntemleri

Sanatçıyı merkeze koyan anlatımcılık kuramına göre sanat eserinde esas olan sanatçının ruh dünyası, bilinçaltı, duygu ve düşünce dünyasının üretimle dışavurumudur. Duygusal etkileşim kuramı ise sanat eserinin muhatabı olan tüketiciyi merkeze koyar. Yani izleyici veya okuyucu

sanat eserinden ne anlamakta ne hissetmekte ve ne kadar estetik haz ve heyecan duymaktadır? Biçimcilik kuramı ise eseri plastik bir anlatım olarak ele alır ve tasarım ilkelerine göre nasıl üretildiğini analiz etmeye çalışır. Yansıtma kuramı ise sanat eserinde neyin yansıdığını ve nasıl yansıdığını inceler. Yani, sanat eseri bir aynadır ve orada gerek sanatçının iç dünyası gerek dış dünya bütün güzelliği veya etkileyiciliği ile yansıtılır (Moran, 2005:15-33).

Bazı teorisyenler bunlardan farklı olarak işlevsellik kuramını da ortaya sürerler. Bu kurama göre sanat eseri gerek kişisel gerekse sosyal mesajlar içerir. Sanat tarihinde farklı dönemlerde sanat eserleri dinsel, ahlaki, sosyal, ideolojik ve politik mesajlar veya öğretiler içerebilir (Boydaş, 2007:49).

Yirminci yüzyılın başından itibaren pek çok sanat eleştiri türleri ve yöntemleri ortaya çıkmış ve bazıları günümüzde gelişerek yaygın olarak kullanılmaya devam etmektedir. Bunlar arasında Pedagojik Eleştiri, Felsefi Eleştiri, İkonografik Eleştiri, Akademik Eleştiri, Basın Eleştirisi, Psikoanalitik Eleştiri, Popüler Eleştiri ve Göstergebilimsel Eleştiri sayılabilir (Kahraman, 2019:160).

2.1. Pedagojik Eleştiri

Akademik çalışmalarda ve sanat eğitim çalışmalarında daha çok tercih edilen “Pedagojik Eleştiri” yöntemi bir sanat eserini dört basamakta inceler.

Tanımlama ve betimleme: sanat eserini tanımlar ve çalışmada görülen plastik anlatımı inceler. Eser hakkında bilgi toplar ve sanat eseri envanteri çıkarır.

Çözümleme: eserde yer alan tasarım elemanlarını ve ilkelerinin nasıl tasarlandığını çözümler. Yorumlama: sanat eserini içerik olarak ele alır ve eserde yer alan soyut ve somut biçimleri anlamlandırmaya çalışır. Eserin sanat tüketicisine aktardığı anlamlar yorumlanır. Yargı basamağı: eserin sanatsal ve estetik değeri hakkında olumlu ya da olumsuz kanaat yargısı geliştirir. Sanat eserine maddi ve manevi değer biçer. Buna görse eser bir koleksiyonda ya da bir müzede yer edinir (Kayalıoğlu, 2021:196).

Feldman (1992:487-510) “Varieties Visual Experience” kitabında pedagojik eleştirinin dört basamağı için sanat eseri ile ilgili bazı sorular ortaya koyar. Bu sorular şöyle özetlenebilir.

Betimleme

- Eserde ne var ve neler oluyor?
- Eserde hangi renkler ve biçimler kullanılmıştır?
- Eserde görülen biçimler hangi yönlerde (dikey, yatay, diyagonal vb.) kullanılmıştır?

Çözümleme

- Sanatçı, ilgi merkezini nasıl yaratmıştır?
- Nesne ve figürlerin yerleşimi nasıldır ve çevreyle ilişkileri nasıldır?
- Renkler ve biçimler nasıl düzenlenmiştir?
- Renk kullanımı resmi nasıl etkilemiştir?

Yorumlama

- Bunların ne anlama geldiğini düşünüyorsun?
- Sanatçı ne anlatmak istiyor olabilir?
- Sanatçının anlatmak istediklerine dair ipuçları nelerdir?

Yargı

- Bu bir sanat eseri olarak kabul edilebilir mi?
- Sanatçının başarısı hakkında neler söylenebilir? (Feldman, 1992: 487-510).

2.2. Göstergebilim Sanat Eseri Çözümleme

Göstergebilim 20. yüzyılın başında Fransız Saussure ve Amerikalı Pierce tarafından ortaya atılan ve 21. yüzyılda akademik bir bilim alanına dönüşen bir metin çözümleme ve anlamlandırma yöntemidir. Plastik sanatların yanı sıra, medya, iletişim, edebiyat, tiyatro, sinema ve moda gibi alanlarda da eser inceleme ve çözümleme yöntemi olarak kullanılmaktadır.

Saussure'e göre gösterge; bir gösteren ve gösterilenden oluşur. Pierce ise buna yorumlayan faktörü de ekleyerek, bir gösterge ancak onu yorumlayan varsa anlamlı olabilir görüşünü geliştirir (Akerson, 2006:109-111).

Göstergeler dil göstergeleri ve dil dışı göstergeler olarak ikiye ayrılmakla birlikte üç tür göstergeden söz edilebilir. Bunlar, belirti ve işaretler (index), görüntü (icon) ve simge-sembol (symbol) olarak tanımlanabilir (Soylu, 2021:31-33).

Sanat eseri çözümlemesinde göstergebilimin kullanılması sanat eseri ile dil arasında ver olan iletişim işlevinden kaynaklanır. Dilbilimciler dili bir göstergeler dizgesi olarak tanımlar. Dolayısı ile sanat eseri de bir göstergeler dizgesi olarak kabul edilebilir (Batu, 2014:15).

Göstergebilim sanat eseri çözümleme yönteminde sanat eseri üzerindeki göstergeler tespit edilir ve yorumlanır. Bunun için bir göstergenin düz anlam, yan anlam ve derin anlamları araştırılır. Her gösterge görünen ve bilinen düz anlamları yanı sıra mecazi ve metaforik yan anlamlar da içerir. Bunun için de toplumsal ve evrensel ortak kodlardan yararlanır (Günay ve Parsa, 2012:182).

Tablo 1. Göstergebilim Çözümleme Şeması (Soylu, 2021:46).

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam	Derin Anlam
Balta	Ağaç Kesme Aleti.	Balta Sahibi Olmak Eskiden Kabile Statüsü, İşçi Sınıfı, Çevre Katliamı, Cellat, İdam Cezası, Kaba İnsan.	Mitoloji, İdeoloji,
Giyecek	Bedeni Koruma.	Moda, Toplumsal Konum, Tevazu veya Pahalı Marka ve Kalite ile Gösteriş.	İdeoloji, İnanç, Din, Gelenek, Kültür

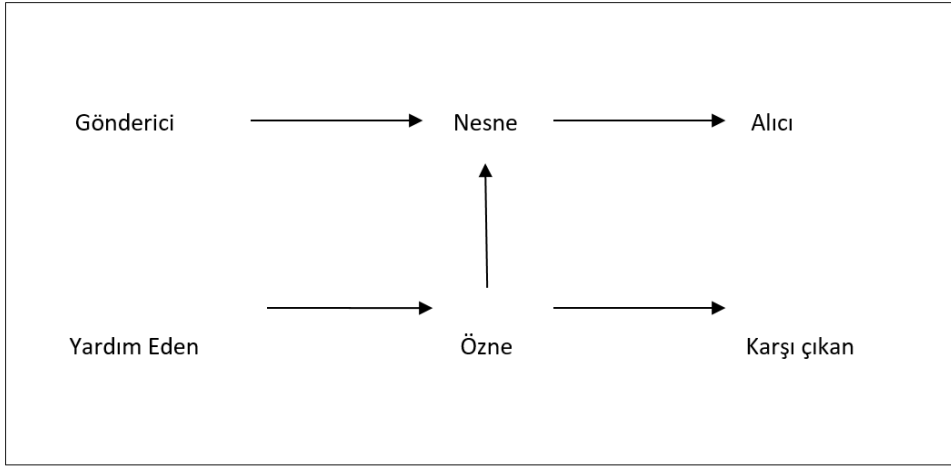
Her göstergenin kökeninde mitoloji, felsefe, din, inanç, mistisizm, Psikanalizm ve ideoloji gibi derin anlamlar yatıyor olabilir. Ayrıca her gösterge, görünen anlamının karşıt anlamlarını da çağrıştırır ve gönderme yapar (Batu, 2011:134).

Tablo 2. Temel Karşıtlıklar Şeması (Batu, 2011,134; Günay ve Parsa, 2012:105).

Olumsuz Anlam	Olumlu Anlam
Eski	Yeni
Geçmiş	Gelecek
Savaş	Barış

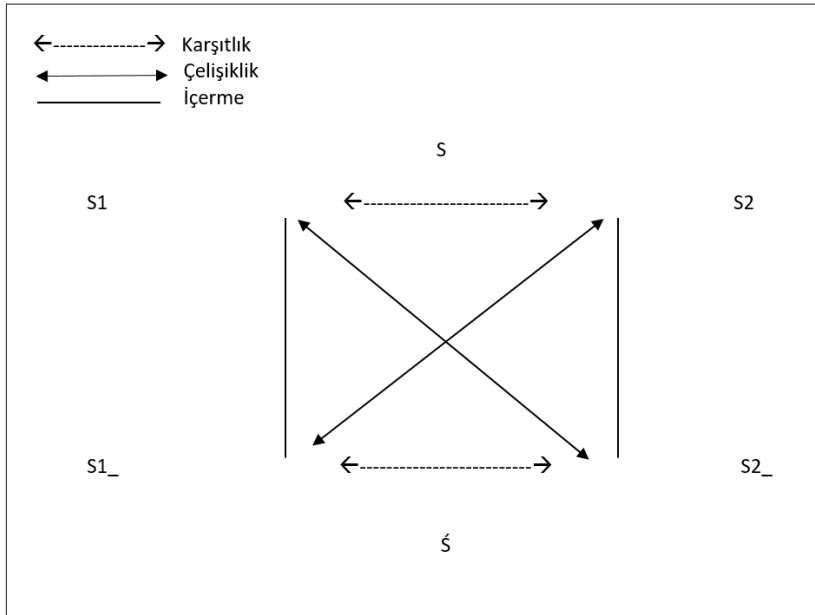
Ele alınan sanat eseri eğer bir kısya yani anlatı içeriyorsa “Eyleyenler Şeması” ile de (Tablo 3) değerlendirilir. Ayrıca Greimas’ın geliştirdiği “Göstergebilimsel Dörtgen Şeması” da (Tablo 4) göstergenin karşıt anlamını, içerenini ve çelişenini ortaya koyar (Soylu, 2016:41-44).

Tablo 3. Greimas’ın Eyleyenler Şeması (Rifat, 2009:74).

Greimas, bir metin içerisinde anlatıları (kısya), bilmek, istemek, yapabilmek ve zorunda olmak şartlarına göre altı eyleyene ayırır. Bunlar gönderen, gönderilen, özne, nesne, yardımcı eden, karşı çıkan gibi aktörlerdir (Rifat, 2013:86).

Tablo 4. Greimas’ın Göstergebilimsel Dörtgen Şeması (Greimas, 1987:49).

S1 ←-----→ S2 Karşıtlığı gösterir.

Gösterge olarak ele alınan bir kavramdır (Nedir) ve S2 de (Ne değildir) onun karşıtını simgeler.

S1 ↔ S2_ Çelişiklik gösterir.

Ele alınan kavramın çelişenidir. S1 (Nedir) ile tanımlansa S2_ ne olmadığı veya nasıl görünmediği şeklinde tanımlanabilir.

S1 ————— S1_ İçereni gösterir.

Ele alınan kavramın içerenidir. S1 (Nedir) ile tanımlansa S1_ onun nasıl görüldüğünü veya nasıl olduğunu gösterir.

Burada S hem ana kavramı ve hem de karşıtını içeren genel bir alanı kapsar.

Her ikisinin de olmadığı veya görünmediği sanal bir alanı oluşturur.

3. Görsel Metodoloji

Gillian Rose'un "Görsel Metodolojiler" adlı kitabında geliştirdiği görsel metodoloji yöntemi, görsel nesnelerin incelenmesi ve anlaşılması için kullanılabilecek bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, görsel nesnelerin anlamını oluşturan üç farklı yer (görüntünün üretildiği yer, görüntünün kendisi ve izleyiciler tarafından görüldüğü yer) arasındaki ilişkileri ve bu yerlerdeki işlemleri ele alır.

Görsel metodoloji, görsel nesnelerin (örneğin fotoğraflar, videolar, çizimler, reklamlar vb.) incelenmesi ve anlaşılması için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, görsel nesnelerin içeriklerinin, yapılarının ve anlamlarının anlaşılması için çeşitli araçlar ve yaklaşımlar kullanır. Bu araçlar ve yaklaşımlar arasında semiyotik (göstergebilim), sosyoloji, antropoloji, psikoloji ve felsefe gibi disiplinlerden gelen teoriler ve yöntemler de yer alabilir. Görsel metodolojinin amacı, görsel kültür, görsel imgelem, görsel gösterge ve görsel analiz gibi konuları ele alarak görsel nesnelerin anlaşılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olmaktır. Bu disiplin, özellikle medya, sanat ve iletişim alanlarında kullanılan bir araştırma yöntemidir.

Rose, bu yaklaşımıyla, görsel nesnelerin anlamlarının sadece içeriklerine değil, aynı zamanda yapısına ve üretim sürecine de odaklanır. Ayrıca, görsel nesnelerin anlaşılmasına katkı

sağlayan üç modalite (üretim, kendisi ve izlenimi) üzerinde durur ve bu modalitelerin analiz edilmesi ile bir eleştirel anlayış oluşturulabileceğini öne sürer.

Rose'un yaklaşımı, görsel nesnelerin farklı kültürel, toplumsal ve tarihsel bağlamlarında anlaşılmasına yardımcı olan bir araştırma yöntemi olarak kabul edilir. Bu yöntem, görsel nesnelerin gösterdikleriyle sınırlı kalmayarak, aynı zamanda bu nesnelerin üretildiği ve tüketildiği kültürel ve sosyal bağlamları da ele alır.

Gillian Rose “Görsel Metodolojiler” kitabında görsel imgelerin metodolojik bir yaklaşımla incelenmesi ve çözümlenmesi için üç ana konum belirler. Bunların ilki görsel imgenin kendisi, ikinci olarak sanatçısına bakan üretim süreci ve üçüncü olarak muhabata ve izleyiciye bakan algılama ve anlama düzeyidir (Parsa, 2004:221).

3.1. Görsel Metodoloji ile Sanat Eseri Çözümleme

Bir sanat eserinin ya da görsel imgenin görsel metodoloji yaklaşımı ile incelenmesi, eserin yapısını, içeriğini ve anlamını anlamak için farklı yöntemler ve araçlar kullanmayı gerektirir. İlk olarak, görsel nesnenin üretim süreci incelenir. Bu süreçte sanatçının niyetleri, yaratıcılığı, teknikleri, malzemeleri, atölyesi gibi faktörler göz önünde bulundurulur. Bu, sanat eserinin nasıl yapıldığına ve neden yapıldığına dair bir anlayış sağlar. Daha sonra, görsel nesnenin kendisi incelenir. Bu aşamada, eserin yapısal özellikleri (renk, ışık, kompozisyon, form vb.) ve sembolik özellikleri (imgeler, motifler, semboller, temalar vb.) analiz edilir. Bu, sanat eserinin nasıl yapıldığına ve ne anlattığına dair bir anlayış sağlar. Son olarak, görsel nesne izlenim aşamasında incelenir. Bu aşamada, izleyicinin esere nasıl tepki verdiği ne hissettiği ve ne düşündüğü gibi faktörler incelenir. Bu, eserin nasıl algılandığına ve yorumlandığına dair bir anlayış sağlar.

Bu üç modalitenin birleştirilmesi, bir sanat eserinin ya da görsel imgenin derinlemesine anlaşılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olur. Görsel metodoloji yaklaşımı, sanat eserlerinin ve görsel imgelerin farklı kültürel, tarihsel ve toplumsal bağlamlarında anlaşılmasına yardımcı olan bir araştırma yöntemidir.

Türkçeye “Görsel Yöntembilimler” olarak da çevrilen Rose’un önerdiği inceleme yöntemi, yirminci yüzyılda çok hızlı gelişen ve değişen modern ve çağdaş sanat akımlarının değerlendirilmesinde verimli olarak uygulanabilir. Günümüzde ise dijital teknolojiler aracılığıyla

başta sanat olmak üzere sosyal yaşam içerisindeki her şey önceki dönemlerden hızla farklılaşmaktadır. Bu değişimlerin temelinde felsefi, bilimsel (teknolojik) ve toplumsal gelişmeler yatmaktadır.

Değişmekte olan teknolojik, kültürel ve sosyal toplumsal ve kültürel faktörler bağlamında bir sanat eserinin ya da görsel imgenin eleştirilmesi ve değerlendirilmesi sürecinde Rose'un Görsel Metodoloji yaklaşımı bu süreci üç basamakta ele almaktadır (Güzel, 2014:6).

1. İlk olarak görsel imgenin ya da görüntünün kendisi,
2. Görüntünün üretim alanı ve yaratımı
3. Görüntünün izleyiciye sunumu ve kimler tarafından anlamlandırıldığıyla ilgili olan izleme alanı (Rose, 2001: 30), (Çuvalcı, 2015:10).

Bir sanat eserinin ya da görsel imgenin görsel metodoloji yaklaşımı ile incelenmesindeki bu üç aşamada şu sorular sorularak sanat eleştirisi yapılır.

1. Sanat eseri ve görsel imge kendi alanında estetik biçim ve anlambilimsel içerik olarak nasıl bir çalışmadır?
2. Sanatçı açısından ve üretim alanında, çalışma kim tarafından, ne zaman, nasıl, niçin ve kim için üretilmiş ve ne tür bir sanat çalışmasıdır?
3. Sanat eserinin ve görsel imgenin muhatabı yani sanat tüketicisi, izleyici ve sanat eleştirmenleri tarafından nasıl anlaşılıyor ve nasıl yorumlanıyor.

Rose (2001:16-17) ayrıca, görsel imgelerin bu üç süreç içerisinde ele alınmaları sırasında üç mod içerdiğini de varsayar ve çözümleme şemasına ekler. Bunlar teknolojik mod, kompozisyonel mod ve sosyal modlardır.

Teknolojik Mod: Görsel imgelerin üretiminde kullanılan teknoloji ve tekniklerin incelendiği moddur. Bu mod, görüntü oluşturma teknolojilerinin yaratıcı ve üretim süreçlerindeki etkilerinin araştırılmasına odaklanır. Teknolojik mod görselin ve sanatsal üretimin yaratımında ve sergilenmesinde etken olan medya ve araçlara işaret eder. Kompozisyonel mod ise görsel imgenin ve sanatsal üretimin plastik dil kullanımı ve tasarım ilkeleriyle ilişkisine bakar. Sosyal mod ise toplumsal olayların kurumsal, ekonomik, politik ve ideolojik boyutlarıyla ilgilenir (Rose, 2001: 20).

Kompozisyonel Mod: Görsel imgelerin yapısal ve tasarım özelliklerinin incelendiği moddur. Bu mod, bir görüntünün estetik özelliklerinin nasıl tasarlandığına, yapılandırıldığına ve algılandığına odaklanır.

Sosyal Mod: Görsel imgelerin toplumsal ve kültürel bağlamlarının incelendiği moddur. Bu mod, bir görüntünün üretildiği kültürel, siyasi, tarihi ve sosyal bağlamların etkilerinin araştırılmasına odaklanır.

Bu üç mod birbirleriyle sıkı bir şekilde ilişkilidir ve bir görüntünün anlaşılmasına katkıda bulunurlar. Teknolojik mod, bir görüntünün üretildiği koşulları anlamak için kullanılırken, kompozisyonel mod, bir görüntünün biçimini anlamak için kullanılır. Sosyal mod ise, bir görüntünün kültürel, siyasi ve toplumsal bağlamını anlamak için kullanılır. Bir görüntünün bu üç mod aracılığıyla analizi, bir anlam inşa etmek ve bir yorum oluşturmak için önemlidir.

Gillian Rose "Görsel Metodolojiler" kitabında görsel imgelerin metodolojik bir yaklaşımla incelenmesi için şu önerilerde bulunur.

Görsel İmgelerin Üretim Süreci: Bir görsel imgenin anlaşılması için, imgenin nasıl üretildiği ve üretim sürecinde hangi faktörlerin etkili olduğu anlaşılmalıdır. Bu nedenle, sanatçının, yapımcının ya da yaratıcının niyetleri, atölyesi, teknikleri, malzemeleri ve üretim sürecindeki diğer faktörler incelenmelidir.

Görsel İmgelerin İçerik ve Semiyolojisi: Bir görsel imgeyi anlamak için, imgenin içeriği ve semiyolojisi (göstergebilimsel bağlam) incelenmelidir. Bu kapsamda, imgedeki renkler, ışık, kompozisyon, form ve sembolik özellikler (imgeler, motifler, semboller, temalar vb.) göstergebilimsel açıdan incelenir ve analiz edilir.

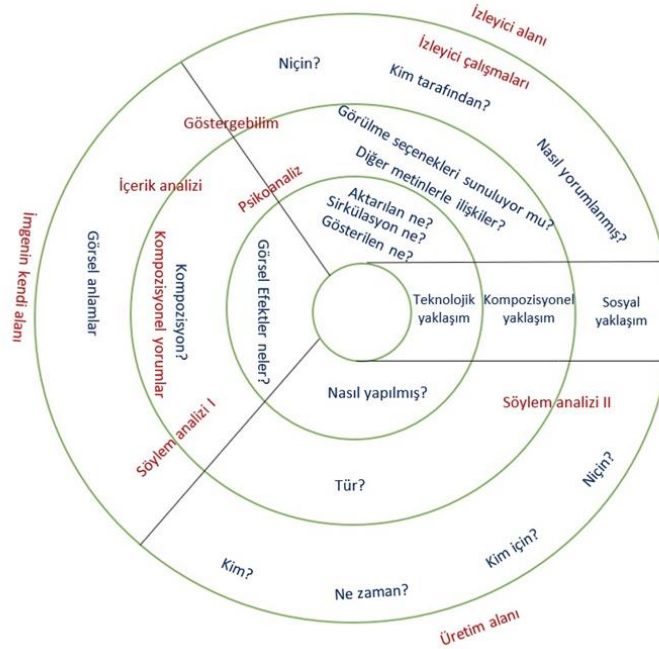
Görsel İmgelerin İzlenimi: Görsel imgelerin izlenimi, imgenin nasıl algılandığı, yorumlandığı ve yorumlanması sırasında ortaya çıkan tepkilerin analizi anlamında önemlidir. Bu kapsamda, izleyicinin duygusal tepkileri, düşünceleri, inançları, değerleri ve kültürel arka planları incelenir.

Görsel İmgelerin Farklı Perspektiflerden Analizi: Görsel imgelerin farklı perspektiflerden analizi, disiplinler arası çalışma ve farklı araştırma yöntemlerinin kullanılmasını gerektirir. Bu

nedenle, kültürel çalışmalar, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, tarih ve felsefe gibi alanlardan farklı araştırma yöntemleri kullanılabilir.

Görsel İmgelerin Toplumsal ve Kültürel Bağlamının İncelenmesi: Görsel imgelerin toplumsal ve kültürel bağlamının incelenmesi, imgenin anlamının derinlemesine anlaşılması için önemlidir. Bu bağlamda, imgenin üretildiği dönem, kültür ve toplumsal ortam incelenmelidir. Bu öneriler, görsel metodolojinin bir parçasıdır ve bir görsel imgenin derinlemesine analiz edilmesi için kullanılabilir. Bu yöntem, görsel kültür, görsel nesneler ve sanat eserleri gibi görsel imgelerin incelenmesinde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Rose, 2001:16-30).

Tablo 5. Görsel Metodoloji Çözümleme Şeması (Rose, 2001:30).

Bir sanat eserinin çözümlemesini Rose'un bu şemasından (Tablo 5) yola çıkarak şöyle daha basit bir şema ile yapabiliriz.

Tablo 6. Metodolojik Çözümleme (Soylu, 2024).

Eser Merkezli Çözümleme	Sanatçı Merkezli Çözümleme	İzleyici Merkezli Çözümleme
Kompozisyon	Kim Yapmış?	Mesaj
Görsel Efektler	Yapıldığı Dönem	Sergileme
Görsel İmgeler	Sanat Akımı	Metinlerarasılık
Simgesel Figürler	Yapım Amacı	İkonografik Anlamlar
Görsel Anlamlar	Siparişi Veren	Yan ve Derin Anlamlar
Göstergeler	Tür	Duygusal Etkileşim

Sonuç

Sanat eleştirisi, bireylerin çevresine daha duyarlı hale gelmesini sağlarken, aynı zamanda eleştirel düşünme ve ifade becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olmaktadır. Sanat eserlerini yorumlama sürecinde, bireyler sadece gördüklerini değil, onların altında yatan anlamları da analiz ederek daha bilinçli ve kapsamlı bir bakış açısı kazanabilmektedir.

Sanat eseri çözümleme yöntemi olarak görsel metodoloji bağlamında, sanat eserlerinin yorumlanmasında kullanılan farklı yöntemlerin ve yaklaşımların, eserin anlaşılır bir dilde çözümünde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Sanat eseri çözümleme yöntemleri, bir eserin görsel öğelerini, teknik özelliklerini ve arka planındaki sosyolojik, kültürel, toplumsal bağlamları dikkate alarak, eserin derinlikli bir şekilde analiz edilmesini mümkün kılmaktadır. Görsel metodoloji, görsel unsurları bir dil gibi ele alarak, izleyiciye eserin yapısal özelliklerinden anlam çıkarma fırsatı sunar. Bu, sanatın yalnızca estetik değil, aynı zamanda anlam yüklü bir iletişim aracı olarak görülmesini sağlar.

Sanat eserlerindeki görsel göstergeler görünen düz anlamı yanında, yan ve derin anlamlara sahip olup, eserin biçimsel öğelerinin içerdiği anlamları temsil ederler. Bu göstergeler, soyut ya da somut formlar olarak karşımıza çıkabilirler. Görsel metodoloji içerisinde önemli bir yer tutan göstergebilim, anlam oluşturma, eserleri çözümleme sürecine odaklanan disiplinler arası bir yöntem olarak, metinleri ve görsel öğeleri çok katmanlı bir şekilde değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Bu yöntem, yalnızca bir sanat eserinin ne anlama geldiğini değil, aynı

zamanda bu anlamın nasıl inşa edildiğini de ortaya koymayı amaçlar. Kuramsal çerçevede ele alındığında, göstergebilimin sadece bir analiz yöntemi olmanın ötesinde, sanat ve iletişim alanlarında geniş bir uygulama alanı sunan bağımsız bir disiplin olduğu görülmektedir.

Özellikle metaforlar ve diğer anlatım teknikleri, iletilmek istenen düşüncenin yalnızca aktarılmasını değil, aynı zamanda izleyici veya okuyucuda kalıcı bir etki bırakmasını da mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, sanat eleştirisi ile görsel metodoloji birbirini tamamlayan iki yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Sanat eseri çözümleme yöntemlerinin ve görsel metodolojinin birleşimi, izleyicinin sanatla olan ilişkisinde daha derinlemesine bir katman oluşturarak, sanat eserlerinin daha fazla anlam taşımasına katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak görsel metodoloji, bireylerin sanatı daha derinlemesine anlamalarına ve yorumlamalarına olanak tanırken, aynı zamanda disiplinler arası bir bakış açısı kazanmalarına da katkı sağlamaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmaların, görsel metodoloji analizlerinin farklı kültürel bağlamlardaki etkilerini ve sanat eleştirisinin eğitim süreçlerindeki rolünü daha ayrıntılı bir şekilde ele alması, bu alandaki bilgi birikimini zenginleştirecektir.

Kaynakça

- Akerson, F. E. (2006). *Göstergebilime Giriş*, İstanbul: Multilingual Yayınevi.
- Akkaya, A. Y. (2014). Antonio Gramsci'de Entelektüelin Bir Eleştirisi Olarak Praksis Düşüncesi, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21 (1), 35-46. DOI: 10.18657/yecbu.70137
- Batu, B. (2011). *Sanat Eğitimi Alanında Yapıt İncelemelerinde Bir Yöntem Olarak Görsel Gösterge Çözümlemesi*, Doktora Tezi, Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Batu, B. (2014). Sanat Yapıtı ve Dil Arasındaki Bağlantı, *İdil*, 2014, Cilt 3, Sayı 14, s:13-26.
- Boydaş, N. (2007). *Sanat Eleştirisine Giriş*, Ankara, Gündüz Yayıncılık.
- Çuvalcı, F. (2015). *Küreyerel Fotoğrafa Özdüşünsel Bir Yaklaşım: Bir Sosyal Medya Tasarımı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erinç, S. (2007). *Resmin Eleştirisi Üzerine*, İstanbul, Ütopya Yayınevi.
- Erişirgil, M. E. (1997). *Kant ve Felsefesi*, İstanbul, insan Yayınları.
- Feldman, E. B. (1992). *Varieties of Visual Experience*, New York: Abrams Inc.

Greimas, A. J. (1987). *On Meaning Selected Writings in Semiotic Theory*, University of Minnesota Press, Minneapolis, Canada.

Günay, V. D. ve Parsa, A. (2012). *Görsel Göstergebilim*, İstanbul, Es Yayınları.

Güzel, C. (2014). *Grafik Tasarımda Görsel Kültür ve Görme Biçimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kahraman, M. E. (2019). *Sanat-Kültür Yönetimi ve İşletmeciliği*, İstanbul, Efe Akademi Yayınları.

Kayalıoğlu, S. (2021). Himmet Gümrah'ın "Soma İçin" Adlı Resminin Sanatsal Açıdan İncelenmesi, *Sanat Dergisi*, (37), 189-208. DOI: 10.47571/ataunigsfd.880813.

Moran, B. (2005). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, İstanbul. Cem Yayınevi.

Parsa, A. F. (2004). *"İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi"*, Medyada Yeni Yaklaşımlar, Editör, Metin Işık, Konya, Eğitim Kitabevi Yayınları.

Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin Abc'si*, 3.Bs. İstanbul: Say Yayınları.

Rifat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*, İstanbul: T. İş Bankası Yayınları.

Rose, G. (2001). *Visual Methodologies*, London, Sage Publication.

Soylu, R. (2016). *Çağdaş Türk Resminde Mistik İzlenimler*, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Soylu, R. (2021). *Sanat Eseri Çözümlemeleriyle Göstergebilim*, Ankara, Pegem Yayınları.

Görsel Kaynakça

Tablo 1. Göstergebilim Çözümleme Şeması, Soylu, R. (2021). *Sanat Eseri Çözümlemeleriyle Göstergebilim*, Ankara, Pegem Yayınları.

Tablo 2. Temel Karşıtlıklar Şeması Batu, B. (2011). *Sanat Eğitimi Alanında Yapıt İncelemelerinde Bir Yöntem Olarak Görsel Gösterge Çözümlemesi*, Doktora Tezi, Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Günay, V. D. ve Parsa, A. (2012). *Görsel Göstergebilim*, İstanbul, Es Yayınları.

Tablo 3. Greimas'ın Eyleyenler Şeması, Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin Abc'si*, 3.Bs. İstanbul: Say Yayınları.

Tablo 4. Gremias'ın Göstergebilimsel Dörtgen Şeması, Greimas, A. J. (1987). *On Meaning Selected Writings in Semiotic Theory*, University of Minnesota Press, Minneapolis, Canada.

Tablo 5. Görsel Metodoloji Çözümleme Şeması, Rose, G. (2001). *Visual Methodologies*, London, Sage Publication.

Tablo 6. Metodolojik Çözümleme (Soylu, 2024).